

Перерва Петро Григорович,
д-р екон. наук, професор
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-6256-9329

Чернікова Катерина Миколаївна,
здобувачка вищої освіти
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОСТВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Поствоєнна відбудова України – це не лише процес фізичного відновлення інфраструктури, а й шанс для формування нової економічної системи, орієнтованої на інновації та сталий розвиток. В умовах глобальної конкуренції саме інноваційна діяльність здатна стати рушійною силою економічного зростання, залучення інвестицій і створення нових робочих місць. Вона забезпечує модернізацію промисловості, впровадження цифрових технологій, розвиток «зеленої» енергетики, а також формує підґрунтя для інтеграції України в європейський економічний простір.

У післявоєнний період особливо гостро постає питання ефективного стимулювання інновацій. Без створення сприятливого середовища для науково-технічного прогресу, підприємництва та трансферу технологій неможливо досягти швидкої та якісної відбудови. Фактори стимулювання інноваційної діяльності охоплюють як економічну, так і соціальну, правову й технологічну сфери. Від того, наскільки комплексно вони будуть реалізовані, залежить успіх трансформації України з країни відновлення в країну зростання.

До основних факторів та напрямків стимулювання інноваційної діяльності в поствоєнній економіці пропонуємо віднести наступні.

1. Державна підтримка та інституційне середовище. Державна політика є ключовим фактором формування сприятливого клімату для інновацій. У післявоєнний період важливо створити цільові програми фінансування стартапів, досліджень та інноваційних проєктів. Не менш значущим є удосконалення нормативно-правової бази, спрощення процедур отримання грантів, пільгового оподаткування та реєстрації інноваційних підприємств. Державна підтримка повинна мати довгостроковий характер і включати прозору систему відбору проєктів для фінансування. Це дозволить підвищити довіру бізнесу до держави, залучити міжнародну допомогу та забезпечити стабільність інноваційної діяльності.

2. Фінансово-інвестиційні механізми. Ефективне стимулювання інновацій неможливе без доступу до фінансових ресурсів. Створення венчурних фондів, кредитних ліній із низькими відсотковими ставками та партнерських програм з міжнародними донорами допоможе подолати дефіцит капіталу. У післявоєнний період важливо запроваджувати моделі державно-приватного партнерства, які дозволяють розподілити ризики між державою та бізнесом. Додатковим стимулом може стати страхування інноваційних ризиків і податкові пільги для компаній, що інвестують у науково-дослідні розробки. Такі механізми сприятимуть формуванню в Україні динамічного інноваційного ринку.

3. Розвиток людського капіталу та освіти. Людський капітал є центральним ресурсом інноваційної економіки. У післявоєнний час Україна стикається із дефіцитом висококваліфікованих кадрів, тому необхідно активізувати програми перекваліфікації, стимулювати повернення фахівців із-за кордону, а також розвивати сучасні освітні програми з акцентом на STEM-напрями. Університети та наукові установи повинні тісніше співпрацювати з бізнесом, створювати спільні інноваційні лабораторії, центри трансферу

технологій. Це дозволить забезпечити економіку кадрами, здатними не лише впроваджувати нові технології, а й створювати їх.

4. *Інфраструктура інноваційного підприємництва.* Для розвитку інноваційної діяльності потрібна сучасна інфраструктура — технопарки, бізнес-інкубатори, центри колективного користування обладнанням, коворкінги та інноваційні хаби. Такі структури надають стартапам і науковцям доступ до ресурсів, менторської підтримки, маркетингових і юридичних послуг. У післявоєнний період саме інфраструктура може стати точкою концентрації інвестицій та компетенцій, створюючи ефект синергії. Її розвиток забезпечує масштабування інновацій, прискорює їх вихід на ринок і знижує витрати на комерціалізацію.

5. *Цифровізація та трансфер технологій.* Цифрові платформи й інструменти відкривають нові можливості для стимулювання інновацій. У післявоєнний час варто розвивати електронні системи подання заявок на гранти, платформи для пошуку партнерів, онлайн-бази даних інноваційних рішень і технологій. Активний трансфер технологій між університетами, науковими центрами та бізнесом прискорює впровадження результатів досліджень у виробництво. Також важливим є розвиток кібербезпеки та захисту інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Це створює умови для ефективного обміну знаннями та знижує ризики.

6. *Міжнародна кооперація та інтеграція.* Участь України в міжнародних програмах досліджень та інновацій, таких як Horizon Europe, відкриває доступ до фінансування, партнерських мереж і передових технологій. Після війни особливо важливо інтегрувати українських науковців і підприємців у глобальні ланцюги створення інновацій, адже це дозволяє швидше переймати кращі практики. Міжнародна кооперація також стимулює експорт технологій, розширює ринки збуту та підвищує якість досліджень. Наявність партнерських проєктів із провідними науковими центрами світу підвищує престиж України та прискорює інноваційний розвиток.

Фактори стимулювання інноваційної діяльності у поствоєнній відбудові України є багатомірними й взаємопов'язаними. Вони охоплюють державну політику, фінансові механізми, розвиток людського капіталу, створення інноваційної інфраструктури, цифровізацію та міжнародну інтеграцію. Їх комплексна реалізація дозволить не лише швидко відновити економіку, а й перевести її на новий рівень конкурентоспроможності, створити високотехнологічні робочі місця та забезпечити стале зростання. Подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на розробку кількісних моделей оцінки ефективності державної підтримки інновацій, аналіз впливу міжнародних програм на розвиток науково-технічного потенціалу України та створення дорожніх карт для інтеграції інновацій у конкретні галузі. Перспективним є також вивчення поведінкових факторів підприємців і науковців, що визначають успіх впровадження інновацій у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. Technology transfer / P.G.Pererva. Kharkiv-Miskolc : NTU «KhPI», 2012. 668 p.
2. Кобелева Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с.
3. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program : tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
4. Пешков А., Лега О. Аналіз фінансової стійкості вітчизняних підприємств в умовах невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № (1(10)). С. 151–158. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-27>
5. Єршова Н.Ю., Лега О.В., Прокопишин О.С., Прийдак Т.Б., Яловега Л.В. Податкова звітність як стратегічний інструмент ділових комунікацій і прийняття управлінських рішень. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14986292>